

З.В. ДОЛЯ, асист. Українська інженерно-педагогічна академія,
Харків

ПРОБЛЕМИ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФТЕХОСВІТИ

У статті розглянуті аспекти державного управління професійною освітою, надана оцінка стану галузі професійно-технічної освіти та державного управління системою ПТО. Наведені рекомендації щодо поліпшення системи державного регулювання професійнотехнічною освітою.

This article deals with main aspects of state management by professional training, the estimation of a condition of professional training branch and state management of this system is given. The recommendations for improvement of state regulation system by professional training are given.

В умовах євроінтеграції України велика увага приділяється впровадженню європейських соціальних та економічних стандартів. Одним із елементів ЄС є спільний ринок робочої сили. Тому при вступі України до ЄС ключову роль відіграватиме професійна освіта.

Висока значущість освіти визначає масштабність проблем, пов'язаних із функціонуванням ринкових механізмів на ринку освітніх послуг.

Стратегія розвитку освіти на 2006-2010 роки спрямована на інтеграцію держави у європейський та світовий освітній простір, підвищення якості освітніх послуг та якості освіти, забезпечення рівного доступу до здобуття якісної освіти громадянами України, соціальний статус та захист учасників навчально-виховного процесу [8].

Держава, виходячи з національних інтересів, повинна створювати сприятливі умови для розв'язання проблем в галузі освіти в цілому та професійно-технічної освіти зокрема.

Вагомим критерієм ефективності державного управління освітою є стан її розвитку, актуальною проблемою сьогодення є створення механізмів оцінки реального стану професійно-технічної освіти для подальшого формування політики розвитку даної сфери.

Метою статті є дослідження аспектів державного управління професійною освітою, оцінка стану галузі професійно-технічної освіти та державного управління системою ПТО.

Мета дослідження обумовила постановку та вирішення таких завдань:

-дати оцінку стану розвитку профтехосвіти освіти України; визначити та проаналізувати фактори, які впливають на економічний розвиток ПТО; надати рекомендації щодо поліпшення системи державного управління в галузі професійно-технічної освіти.

Одним із найголовніших завдань розвитку освіти України є реформування системи управління освітою. Основні положення, які

регламентують процеси управління освітою, викладено в законах України “Про освіту”, “Про професійно-технічну освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про дошкільну освіту”, “Про вищу освіту”.

Державне управління освітою -упорядкований вплив державних органів на процес суспільної праці та організаційно-економічні відносини в галузі освіти. На органи державного управління освітою покладаються функції планування, організації, узгодження контролю та надання відповідної мотивації для працівників галузі з метою досягнення запланованих результатів.

Державне управління здійснюється Міністерством освіти і науки України, управлінням освіти і науки обласних державних адміністрацій, районними (міськими) відділами (управліннями) освіти.

Професійно-технічна освіта будується на загальних для всіх основних напрямів освітньої практики соціально-економічних і педагогічних принципах. Разом із цим вона являє собою відносно відокремлену систему, специфіка якої обумовлена особливою соціальною місією, змістом завдань, що виконуються, особливостями контингенту, організаційним устроєм, взаємодією з іншими соціальними інститутами. Зазначене виділяє професійно-технічну освіту як специфічну сферу освітньої практики.

Професійно-технічна освіта є основою вдосконалення людських ресурсів, вона має закласти базис для добробуту людини та розвинути здібності особистості з метою ефективної самореалізації, підвищити особисту відповідальність в умовах зниження соціальної захищеності.

Процес розвитку державного регулювання системи ПТО перебуває під впливом багатьох чинників. До зовнішніх чинників можна віднести:

1. Політичні, економічні та соціально-демографічні, які принципово змінили вимоги споживачів – працедавців, а також учнів як майбутніх працівників, до структури підготовки кадрів системі ПТО.
2. Скорочення бюджетного фінансування, що зумовило зміну структури і механізму фінансування системи професійно-технічної освіти, пошук шляхів підвищення ефективності видатків.

Серед найважливіших внутрішніх чинників можна виділити:

1. Діяльність органів управління освітою різних рівнів з реформування системи професійно-технічної освіти для приведення її у відповідність з сучасним соціально-економічними умовами.
2. Спроби пристосування самих навчальних закладів професійно-технічної освіти до сучасних тенденцій розвитку освіти [7].

На сьогоднішній день відчувається недостатній рівень забезпеченості виробництва робітничими кадрами. Частка висококваліфікованих робітників в економіці складає трохи більше 5% [2]. За даними державної служби зайнятості у професійно-технічних навчальних закладах нині готують у 5,8

разів менше кадрів(у розрахунку на 10 тис. населення), ніж у вищих навчальних закладах. Водночас 80% виявленої на ринку праці потреби припадає на робітничі професії й менш як 20% -на фахівців з вищою освітою [4]. Нині близько 30% промислових та 60% сільськогосподарських підприємств відчувають нестачу кваліфікованих робітничих кадрів, що негативно позначається на економічних і соціальних результатах їх діяльності [2].

Основними причинами зменшення обсягів підготовки (прийом, випуск) кваліфікованих робочих і фахівців стали скорочення робочих місць у зв'язку із зниженням обсягів виробництва; невчасне і недостатнє фінансування; скорочення мережі навчальних закладів і студентських місць у них.

Скорочення контингенту учнів професійно-технічних навчальних закладів в майбутньому призведе до таких негативних наслідків у сфері ПТО: зменшиться загальне навчальне навантаження викладацького персоналу, а отже, потреба в його кількості; вивільниться частина навчальних площ; прийом до навчальних закладів професійно-технічної освіти стане практично безконкурсним; значною мірою скоротиться платний сектор освітніх послуг у державних і муніципальних установах професійно-технічної освіти; зменшиться кількість абітурієнтів вищих навчальних закладів з числа випускників ПТНЗ.

В останні роки культ робітничої професії зведено нанівець. Низька якість підготовки кадрів зумовлена зменшенням фінансового забезпечення даної ланки освіти. Законом України «Про освіту» на її розвиток передбачено щороку виділяти не менше 10% ВВП [1], але фактично обсяги фінансування набагато менші. Основним джерелом фінансування профтехосвіти є кошти з Державного бюджету. Позабюджетні кошти, отримані професійно-технічними закладами, в основному, спрямовуються на організацію освітнього процесу, придбання предметів господарського користування, проведення ремонтних робіт, організацію дозвілля і відпочинку студентів, різні видидоплат працівникам, розвиток матеріально-технічної бази установ.

Незадовільне фінансування є одним з чинників, що створюють кризові ситуації в системі ПТО. Зниження рівня фінансування з Державного бюджету найбільшою мірою торкнулося витрат на навчальний процес і капітальні вкладення до основних фондів; підвищення частки витрат на комунальні послуги.

У зв'язку з такою тенденцією система професійно-технічної освіти вимагає як найшвидшого втручання держави в управління нею та її навчальними закладами.

Державне регулювання профтехосвітою на сучасному етапі розвитку України повинно відповідати наступним національним пріоритетам: установлення незалежних від форм власності навчальних закладів освітніх стандартів; ліцензування навчальних закладів, інтеграція системи освіти України у світову освітню систему, фінансування та економічна підтримка ПТНЗ, розробка активної політики зайнятості робітників на ринку праці.

Список літератури: 1. Закон України “Про освіту” (із змінами та доповненнями) // ВВР України. – 1991. – № 34. – Ст. 451. 2. *Горохова М.В.* Інновація науки і освіти // Вестник Российской экономической академии имени Г.В. Плеханова. – 2007. – №4. – С.111. 3. *Дарманський М.М.* Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні. – Хмельницький: Поділля, 1996. – 384 с. 4. *Кривоус В.* Європейський освітній простір та інноваційний розвиток України / *В. Кривоус* // Наука молода. – 2005. – №3. // www.library.tane.edu.ua. 5. *Куценко В.І.* Кадри вирішують усе (пріоритетно-цільовий принцип розвитку системи ПТО) // Економіка та держава. – 2008. – №3. С.97. 6. *Малиновський В.Я.* Державне управління: навч. Посібник. – 2-ге вид. доп. та перероб. К.; Атіка, 2003 – С. 158. 7. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: [Монографія] / *В.П. Андрущенко, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень* та ін.; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Наук. думка, 2003. – 520 с. 8. *Ніколаєнко С. М.* Стратегія розвитку освіти України: початок ХХІ століття. – К.: Знання, 2006. – 253 с.

Надійшла до редколегії 10.11.10